

Titel fiche (met datum, concept/definitief)	Versterking stelsel infectieziektebestrijding inclusief pandemic preparedness en zoönosen (conceptversie 12 maart 2021)
Nummer corresponderend fiche ter voorbereiding van de formatie	
Verwijzing naar eventuele gerelateerde ZIK, BMH en/of dialoognotitie ouderenzorg fiche	
Schrijver fiche (telefoon & mailadres & directie)	5.1.2e (06-21160334, 5.1.2e @minvws.nl, PG)

Om welke concrete maatregel gaat het?

A. Versterking stelsel infectieziektebestrijding en vaccinbeschikbaarheid

Nederland is voortaan goed voorbereid op het uitbreken van een epidemie of pandemie. Hiervoor is een kabinetsvisie nodig op de herijking van het stelsel van infectieziektebestrijding, waaronder zoönosen, en de uitvoering van allerhande aanbevelingen uit (beleids)evaluaties. Dit zal een agenda vormen de periode tot 2025 voor het versterken van de nationale weerbaarheid tegen grensoverschrijdende infectieziekten, en het optimaliseren van aansluiting bij internationale initiatieven op dit thema.

Capaciteiten die nodig zijn voor een goede structuur om gezondheidsbedreigingen tegen te gaan zijn opgenomen in de International Health Regulations (WHO 2005) langs de lijn 'prevent, detect en respond'.

Alle partijen die hierbij een rol spelen (departementen, RIVM, NVWA, GGD-en, IGJ maar ook WHO, EU, ECDC) moeten goed in staat gesteld worden om te kunnen handelen. In de COVID-crisis zijn we bij een aantal onderwerpen tegen de grenzen van het stelsel gelopen, waar acuut versterking op nodig was. Het gaat hierbij om onderwerpen als:

- Voldoende capaciteit voor infectieziektebestrijding bij GGD-en, ook capaciteit die snel uit te breiden is voor bron- en contactopsporing (PDC19-PG)
- Governance Publieke Gezondheid (PG), waaronder sturing bij A-ziektes.
- Goede ondersteunende ICT bij de GGD (PDC-19, PG, DI)
- Voldoende capaciteit voor testen en traceren (PDC-19)
- Ontwikkeling en productie van vaccins en geneesmiddelen (GMT, PDC-19 en PG)
- Onderzoek/Kennisbasis (Topsector Life Sciences & Health, RIVM, ZonMw, Gezondheidsraad, nu deels via PDC19 uitgezet)
- Internationale samenwerking

Wanneer de warme fase van de COVID19-crisis voorbij is, zal het kabinet aangesproken blijven worden op het totale stelsel van infectieziektebestrijding zoals bij VWS is belegd.

- Dat vraagt meer sturing op een samenhangend stelsel van infectieziektebestrijding en borging van de versterking van capaciteiten die tijdens de crisis zijn ingezet in het reguliere stelsel.
- Ook verwachten we in de loop van 2021 en daarna uitkomsten van verschillende nationale en internationale evaluaties naar aanleiding van de COVID-19 pandemie. De aanbevelingen die hieruit volgen zullen consequenties hebben voor de manier waarop de infectieziektebestrijding in Nederland is ingericht, en deze aanbevelingen zullen vragen om versterking van de inzet hierop, zowel nationaal als internationaal. VWS zal hierin een coördinerende rol in vervullen.
- Dit vraagt extra investeringen bij alle partijen die een rol spelen: departementen, RIVM, NVWA, IGJ, GGD-en maar ook WHO, EU, ECDC.
- Ook zijn er, bovenop het bestaande budget voor ontwikkelingssamenwerking, middelen nodig voor investeringen in landen waar infectieziektebestrijding niet op orde is, opdat de risico's daarvan voor Nederland worden verkleind (zie ook fiche global health, IZ).

	2021	2022	2023	2024	2025	structureel
Intensivering capaciteit bij alle betrokken	PM	PM	PM	PM	PM	PM

partijen						
Investerings ICT	PM	PM	PM	PM	PM	PM

B. Versterking zoönosenbeleid, samen met LNV

Naar aanleiding van de COVID-19 pandemie is het onderwerp zoönosen in het jaar 2020 vaak besproken. Er zijn veel factoren van invloed op de problematiek van zoönosen, bijvoorbeeld de manier waarop we met wilde dieren omgaan, of het houden van dieren in de veehouderij, de wijze waarop we met de natuur omgaan en het verlies van biodiversiteit in de wereld. Het is een complex onderwerp, dat zich uitstrekt over de domeinen natuur, dier- en volksgezondheid. Daarom vereist dit een One Health aanpak op lokaal, nationaal en mondiaal niveau. Demissionair Kabinet Rutte III heeft een expertgroep ingesteld die in beeld brengt wat nodig is in de breedte van volksgezondheid, diergezondheid en milieu om het risico op het ontstaan en verspreiden van zoönosen zoveel mogelijk te verkleinen. Het plan van aanpak is geschetst in Kamerbrief d.d. 12 februari 2021 (1822689-217999-PG). Het kabinet zal op basis van deze uitkomst bezien of en zo ja welke aanpassingen of aanscherpingen van beleid nodig zijn. Daarnaast komen mogelijk uit de evaluatie van de uitbraak van SARS-CoV-2 bij nertsen bevindingen die de zoönosenstructuur in Nederland verder kunnen versterken en opvolging behoeven. Dit alles vraagt intensivering van de reeds bestaande beleidsaanpak. Ook internationaal wordt samengewerkt op de aanpak van zoönosen. De WHO, FAO, OIE en UNEP hebben een One Health High Level Expert Panel (OHHLEP) in het leven geroepen dat de organisaties en lidstaten moet adviseren op het voorkomen van potentiële zoönotische pandemieën.

Voorziena investeringen op zoönosen, ondergebracht in een actieplan zoönosen 2021-2015 nav uitkomsten expertgroep Henk Bekedam (samen met LNV):

Investerings NVWA op zoönosen

- De NVWA/Centrum Monitoring Vectoren:
 - intensiveert monitoring vectoren (oa surveillance Westnijl)
 - wordt een stevig kenniscentrum met betrekking tot vectoren bij (toekomstige) ziekerisico's.
- Extra inzet staatstoezicht zoönosen , verkennende studies, intensiveren samenwerken met RIVM en GGD'en, meewerken bco etc.

Dutch Wildlife Health center:

Intensiveren early warning en onderzoek wild, advisering, communicatie, training met diverse partijen, aansluiting op domein natuur/biodiversiteit verbeteren

RIVM:

Intensiveren 'regulier' werk zoönosen en vectoren door onderzoek en kennisontwikkeling (voor eigen respons, advisering VWS en GGD'en), participatie ERRAZE, Europese OH-projecten.

GGD'en en gemeenten

Versterkingstraject:

- kennis en ervaring over zoönosen gestructureerd ontsluiten en gebruik daarvan binnen One Health aanpak (met andere gemeentelijke domeinen) stimuleren.
- Kennisontwikkeling over en indien nodig uitvoering bestrijding vectoren door gemeenten
- 1 à 2 fte per gemeenten die zich bezighouden met vectoren (kennis, bestrijding, afstemming met andere diensten (leefomgeving, gezondheidsbevordering) en RIVM, GGD etc

ZonMW:

Programma One Health/zoönosen: het stimuleren van one health onderzoeksprogramma's.

Overig, nav expertgroep Bekedam en kabinetsreactie zomer 2021:

Opzetten platform data-delen tussen humaan-dier-natuur om risico-analyse te verbeteren

	2021	2022	2023	2024	2025	structureel
NVWA	0,75	1,5	1,5	1,5	1,5	1

RIVM	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5
DWHC	0,25	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
GGD-en	1,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Zon-MW	1,0	6,0	6,0	6,0	6,0	1
Actieplan zoönosen overig	0,5	2	2	2	2	1
Totaal	8,5	20	20	20	20	13,5

Toelichting:

De infectieziektebestrijding wordt geregeld op verschillende niveaus:

- Op **mondiaal niveau** zijn we gebonden aan de Internationale Gezondheidsregeling (IHR, 2005) van de WHO (2005).
- Op **Europees niveau** worden conform Besluit 1082 grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen tegengegaan en wordt samenwerking binnen de EU vormgegeven door middel van het Health Security Committee en positionering van de ECDC.
- In **Nederland** is de IHR geïmplementeerd in de Wet publieke gezondheid (Wpg), waarin de centrale rol van het RIVM bij de infectieziektebestrijding wordt geregeld en de rol van GGD-en, vanwege de lokale inbedding van de infectieziektebestrijding. Ook de aansturing bij A-ziekten door de minister van VWS is onderdeel van de Wpg. Het feit dat de COVID-19 crisis in aanleg een infectieziektecrisis was, maar de gevolgen daarvan een grote maatschappelijke impact hadden, zal ook nieuwe inzichten opleveren met betrekking tot de aansturing bij uitbraken van A-ziekten. VWS is beleidsverantwoordelijk voor het stelsel van infectieziektebestrijding en opdrachtgever voor het RIVM (Centrum infectieziektebestrijding). Deels zit het wettelijk kader voor maatregelen ook in andere domeinen, zoals bijvoorbeeld in het domein diergezondheid.

Op al deze niveaus zullen evaluaties worden gepresenteerd waaruit aanbevelingen of acties zullen volgen voor VWS en interdepartementaal:

- Op de World Health Assembly in mei 2021 worden evaluaties en aanbevelingen verwacht van de IHR Review Committee¹ en de IPPR² voor lidstaten.
- Op EU-niveau ligt het voorstel om te komen tot een EU Health Union, met oa versterking van de mandaten voor ECDC en EMA, een aanpassing van Besluit 1082 met een grotere rol voor de HSC. En ook de oprichting van de EU Health Emergency Preparedness and Response Authority en vooruitlopend daarop de Hera-incubator maken hier onderdeel vanuit, waarbij een agentschap in het leven wordt geroepen voor het snel beschikbaar kunnen stellen van medische hulpmiddelen waaronder vaccins.
- In Nederland loopt een onderzoek door de Onderzoeksraad voor Veiligheid³ naar de aanpak van de coronacrisis door de Nederlandse overheid en andere betrokken partijen, waarvan de uitkomsten najaar 2021 worden verwacht.

Ook doet de Adviesraad Internationale Veiligheid onderzoek in opdracht van de Kamer⁴ inzake de kaders voor een Nederlandse Global Health Strategie: najaar 2021 worden hier uitkomsten van verwacht.

Welke juridische consequenties heeft deze maatregel?

Mogelijk leiden aanbevelingen tot aanpassingen van de Wet publieke gezondheid.

Op welke termijn kan de maatregel ingevoerd worden, en waarom?

In de periode 2021-2025. Dit is afhankelijk van de uitkomsten van de evaluaties en rapporten.

Met welk onderwerp of welke onderwerpen interacteert deze maatregel?

- Fiche LNV zoönosen (bijgevoegd)
- Fiche global health (IZ)

¹ <https://www.who.int/teams/ihr/ihr-review-committees/covid-19>

² <https://theindependentpanel.org/>

³ <https://www.onderzoeksraad.nl/nl/page/16666/aanpak-coronacrisis>

⁴ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z03679&did=2021D08149>

<ul style="list-style-type: none"> • Fiche gezonde leefomgeving • Fiche governance publieke gezondheidszorg (PG) • Fiche vaccinatiestelsel (PG) • Voldoende toegang tot zorg (CZ) • Voldoende voorraad van persoonlijke beschermingsmiddelen ('ijzeren voorraad' GMT) • <p>VVD:</p> <p>302. Een Europees fonds voor gezamenlijke investering in de (Europese) ontwikkeling van vaccins, antibiotica en geneesmiddelen voor zeldzame ziektes. Ook investeert Nederland in onderzoek naar infectieziektes die van dier op mens kunnen overgaan en de risico's die zij voor de volksgezondheid vormen. Daarmee stimuleren we onderzoek en ontwikkeling dat buiten crisistijd voor bedrijven onrendabel is.</p> <p>374. Nederland deelt internationaal actief kennis om de preventie- en zorginfrastructuur wereldwijd te verbeteren.</p> <p>PvdD:</p> <p>373. Er komt voldoende capaciteit en expertise bij de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw op het dossier zoönosen.</p>
--

Budgettair effect op netto collectieve zorguitgaven in mln. euro	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Structureel
Maatregel:	20,5	32	32	32	19,5

Wat zijn de te verwachten effecten van de maatregel?		
criterium*	Effect**	Onderbouwing
Volksgezondheid	+	Een goed stelsel van infectieziektebestrijding over de hele linie van 'prevent, detect en respond' is cruciaal om voorbereid te zijn op een epidemie of pandemie. Hiermee kan veel ziekte en sterfte worden voorkomen. De lessen van de COVID19-pandemie moeten structureel ingebed worden in het stelsel. Speciale aandacht voor beleidsopties ten aanzien van zoönosen zijn hierbij van belang.
Toegankelijkheid	+	Met een adequaat stelsel van infectieziektebestrijding kan (over)belasting van de zorg worden voorkomen. Het gaat hierbij ook om samenwerking met curatieve zorg en langdurige zorg, immers: crisiszorg in Nederland is opgeschaalde reguliere zorg. Wanneer veel mensen tegelijk ziek worden, getest moeten worden of gevaccineerd, is een goede organisatie van de publieke gezondheid, ook in relatie tot de curatieve zorg, cruciaal.
Kwaliteit	+	Investeren in infectieziektebestrijding als onderdeel van de publieke gezondheid leidt tot een vermindering van vermijdbare sterfte en / of ziektelast.
Arbeidsproductiviteit	+	Bij een goed stelsel van infectieziektebestrijding is het brede (zorg)stelsel (oa RIVM/GGD, als curatieve en langdurige zorg) voorbereid op een epidemie of pandemie. Er is doorlopend aandacht voor preventie (zoals hygiënemaatregelen, persoonlijke beschermingsmiddelen), detectie (zoals melden bij GGD, awareness) als bestrijding (voldoende capaciteit, evt snel op te schalen voor grootschalige bron- en contactopsporing). Hiermee kan werkdruk worden gespreid en wordt voorkomen dat zorgpersoneel zelf ziek wordt.
Betaalbaarheid	+	Het risico op een epidemie of pandemie is klein, maar het kan zoals gebleken een enorm effect hebben op de belasting van de zorg. Het investeren in 'preparedness' en het voorkomen

		van epidemieën en pandemieën op alle niveaus heeft daardoor een positief effect op de betaalbaarheid van de zorg.
--	--	---

Tekst voor regeerakkoord (één zin die omschrijft waar het fiche over gaat en wat we als VWS in het fiche zouden willen opschrijven)

Nederland is voortaan goed voorbereid op het uitbreken van een epidemie of pandemie. Dit vraagt versterking van het stelsel van infectieziektebestrijding, waaronder zoönosen.

Relevante maatregelen verkiezingsprogramma's (noem hier de concrete maatregelen incl. nr. en partij)

VVD:

302. Een Europees fonds voor gezamenlijke investering in de (Europese) ontwikkeling van vaccins, antibiotica en geneesmiddelen voor zeldzame ziektes. Ook investeert Nederland in onderzoek naar infectieziekten die van dier op mens kunnen overgaan en de risico's die zij voor de volksgezondheid vormen. Daarmee stimuleren we onderzoek en ontwikkeling dat buiten crisistijd voor bedrijven onrendabel is.

374. Nederland deelt internationaal actief kennis om de preventie- en zorginfrastructuur wereldwijd te verbeteren.

PvdD:

373. Er komt voldoende capaciteit en expertise bij de ministeries van Volksgezondheid en Landbouw op het dossier zoönosen.

Optioneel: relevante facts & figures (of verwijzing naar bronnen)

•

*: (zie bijgevoegde toelichting)

** : +, -, =, n.v.t.